

Ikäystävällinen asuinympäristö

Miten ikääntyneiden ihmisten oikeudet toteutuvat?
Vanhusasiavaltuutetun tilaisuus 11.5.2023

Dos. Erja Rappe

Ikäystävällinen asuinympäristö 1/2

- Tukee kaikkien asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta
- Huomioi iäkkäiden ihmisten tarpeet ja voimavarat sekä tukee heidän aktiivisuuttaan ja toimintakykyään
- On viihtyisä, helposti hahmotettava, esteetön ja turvallinen
- Ympäristö on helppokulkuinen ja liikennejärjestelyt ovat toimivia
- Tarvittavat palvelut ovat saavutettavia
- Luontoa ja ulkoilumahdollisuuksia on lähellä piholla ja lähiviheralueilla.

Ikäystävällinen asuinympäristö 2/2

- Asenneilmapiiri on ikämyönteinen
- Tarjoaa ikäihmisille soveltuvaa toimintaa sekä mahdollisuuksia eri sukupolvien kohtaamiselle
- Tietoa palveluista, harrastusmahdollisuuksista sekä omiin asioihin vaikuttamisen keinoista on saatavissa monin tavoin
- Iäkkäille soveltuvia asumisratkaisuja on tarjolla siellä missä muutkin asuvat myös silloin, kun tarvitaan hoitoa ja hoivaa.

Oikeus ikäystävälliseen asuinympäristöön 1/2

- Perustuslaki ja ihmisoikeussopimukset turvaavat oikeuden valita asuinpaikka ja liikkumisen vapauden
- Maankäyttö ja rakennuslaki / Rakentamislaki: Tavoitteena turvallinen, terveellinen, viihtyisä, esteettisesti tasapainoinen ja sosiaalisesti toimiva elinympäristö (5§)
- Rakentamislaki: Rakennuksen piha- ja oleskelualueet suunnitellaan ja rakennetaan niin, että esteettömyys ja käytettävyys otetaan huomioon ikääntyneiden kannalta (35 §)
- Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä: Luvanvaraiseen rakennukseen johtava kulkuväylä ja sisäänkäynti esteetön (2 §, 3 §)

Oikeus ikäystävälliseen asuinympäristöön 2/2

- Vanhuspalvelulaki: Kunnan ja hyvinvointialueen laadittava suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi, johon sisältyy tavoitteet, toimenpiteet ja yhteistyö ikääntyneen väestön asumista koskevien tarpeiden ennakoimiseksi sekä niitä vastaavan asumisen kehittämiseksi (5 §)
- Kuntalaki: Vanhusneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa osallisuuden, elinympäristön, asumisen ja liikkumisen suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan (27 §)
- Sosiaalihuoltolaki: Yhteisöllinen asuminen ja ympärivuorokautinen palveluasuminen esteetöntä, turvallista ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää (21 b ja c §).

Ikäystävällisyyden toteutumisen arviointi 1/2

- Asuinpaikan valinta: omistusasunnossa, vanhassa asuntokannassa, vähän halukkuutta tai mahdollisuuksia muuttaa, niukasti ikäystävällisiä vaihtoehtoja tarjolla, puolisoiden yhdessä asuminen
- 75 vuotta täyttäneistä
 - Asuinalueensa olosuhteisiin tyytyväisiä 85 % (Sotkanet 2020)
 - Asuinalueensa turvallisuuteen tyytyväisiä 93 % (Sotkanet 2016)

Ikäystävällisyyden toteutumisen arviointi 2/2

- 75 vuotta täyttäneiden liikkuminen
 - 500 m matkan kävelemisessä suuria vaikeuksia kokee 29 % (Sotkanet 2020)
 - Jalankulkuväylien liukkauden vähintään jonkin verran haittaavaksi kokee 56 % (FinSote 2018)
 - Tyytyväisiä mahdollisuuksiinsa käyttää julkisia ja/tai muita liikennevälineitä 54 % (FinSote 2020)
- 70 vuotta täyttäneistä ~ 10 % koki haittaa pitkistä etäisyyksistä palveluihin (Vilkko ym. 2018)
- Liikkumisen rajoittaminen turvallisuuden vuoksi, ulkoilumahdollisuuksien puute.

Vanhusneuvostokysely iäkkäiden toimintakykyä ylläpitävistä palveluista 2022

Rappe ym. 2023

- Vastauksia 191 vanhusneuvostolta
- Asuinympäristöjen ikäystävällisyys toteutui tyydyttävästi
- Parhaiten toteutui lähiviheralueiden riittävyys, heikoiten julkisen liikenteen toimivuus ja esteettömyys
- Ikäystävällisyydessä oli vain pieniä eroja kuntakoon ja alueen mukaan.

Asuinympäristöjen ikäystävällisyys	Kouluarvosana
Lähiviheralueiden riittävyys	8,0
Asuinympäristöjen turvallisuus ja viihtyisyys	7,6
Asuinympäristöjen kunnossapito	7,3
Palveluiden saavutettavuus	7,2
Liikkumisen esteettömyys	7,1
Esteettömien asuntojen riittävyys	6,9
Asuinympäristöjen monisukupolvisuus ja yhteisöllisyys	6,9
Julkisen liikenteen toimivuus ja esteettömyys	5,7

Tulevaisuus

- Kunnat heränneet ikääntymiseen varautumiseen asumisessa
 - Kunnista 27 % tehnyt ikäasumisen ennakointisuunnitelman (THL 2020)
 - 71 % kunnista strategisia näkemyksiä ikääntyneiden asumisesta mutta asuinympäristöjen kehittäminen näkyi strategioissa harvoin, käytännön toimia vähän (Kortelainen ym. 2020)
- Ikäohjelma 2023-2030
 - Vaikuttavuustavoite 5: Asuminen ja asuinympäristöt ovat ikäystävällisiä
 - Toimenpiteet vuosille 2023–2027: Ikäystävällisten asuinympäristöjen kehittäminen verkostoyhteistyön avulla
- **Ikääntyneet ihmiset, heitä edustavat järjestöt ja vanhusneuvostot mukaan asuinalueiden kehittämiseen.**

Dos. Erja Rappe

Lisätietoa

Rappe E, Kotilainen H, Rajaniemi J & Topo P (2018) [Muisti- ja ikäystävällinen asuminen ja asuinympäristö](#). Ympäristöopas 2018. Ympäristöministeriö.

Rappe E, Kotilainen H, Rajaniemi J ja Topo P (2018) [Muisti- ja ikäystävällisyyttä asuinympäristöihin](#). Ikäinstituutti & Ympäristöministeriö.

Björkqvist, T. & Rappe E (2021). [Ympäristö muistin tukena](#). Ikäinstituutti.

Rajaniemi J & Rappe E (2020). [Ikäystävällisyyden kehittäminen asuinalueilla ja taajamissa](#). Ympäristöministeriön julkaisuja 2020:2. Ympäristöministeriö.

Rappe E & Rajaniemi, J. (2021). [Turvallinen asuinalue ikääntyneille](#). Ympäristöministeriö.

Rajaniemi, J & Rappe, E. (2022). [Ikäturvallinen asuinalue](#). Ikäinstituutti.

Kortelainen ym. 2020. [Ikääntyneiden asuminen: ennakointi ja varautuminen kunnissa](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:55.

Koramo ym. 2023. [Kuntien ja hyvinvointialueiden toiminta ikääntyneiden asumisessa ja asumispalveluissa](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:36 e.

Kiitos!

Ikäinstituutti

ikainstituutti.fi

erja.rappe@ikainstituutti.fi @RappeErja

@ikainstituutti